

Bijlage 2: Achtergrond medezeggenschap en Principes voor goed pensioenfondsbestuur bij pensioenfondsen

1. Waarom en hoe

Pensioenfondsen zijn van grote betekenis voor de Nederlandse samenleving. Via kapitaaldekking is er bij de pensioenfondsen een omvangrijk vermogen opgebouwd. De fondsen hebben dan ook een grote verantwoordelijkheid doordat zij het geld van de deelnemers beheren. Draagvlak en vertrouwen zijn cruciaal voor het behoud van het stelsel van collectiviteit en solidariteit waarop pensioenfondsen zijn gebaseerd. Vanwege al deze belangen en de complexiteit van de pensioenmaterie is een goed systeem van checks en balances van groot belang. Dat is ook de reden dat er eisen zijn gesteld aan de vormgeving van de medezeggenschap en het bestuur van een pensioenfonds. Deze eisen komen tot uiting in de vormgeving van het vernieuwde medezeggenschapsconvenant en de principes voor goed pensioenfondsbestuur.

2. Medezeggenschap

Medezeggenschap dient meerdere doelen. Doordat betrokkenen mee kunnen praten over het beleid, kan de effectiviteit van een besluit toenemen. Er kan draagvlak ontstaan voor bepaalde besluiten en door discussie kan de kwaliteit van het besluit toenemen. Daarnaast wordt transparantie afgedwongen. Verder biedt medezeggenschap vertegenwoordigers van de aangesloten belanghebbenden (deelnemers, slapers en pensioengerechtigden) de gelegenheid om invloed uit te oefenen op het beleid van het pensioenfondsbestuur door in bepaalde zaken het bestuur van (gevraagd of ongevraagd) advies te voorzien.

De discussie rondom medezeggenschap bij pensioenfondsen kent al een lange geschiedenis. In 1985 werd een initiatiefwetsvoorstel ingediend om de vertegenwoordiging van gepensioneerden in de besturen van pensioenfondsen te realiseren. De discussie richtte zich vooral op de positie van gepensioneerden. Zij wilden graag door een eigen geleding in het bestuur worden vertegenwoordigd. Doordat een meerderheid van de Kamer voor een instelling van deelnemersraden was, waarin naast werknemers ook gepensioneerden participeren, is het initiatiefwetsvoorstel conform deze wens aangepast (Kamerstukken II 1987/88, 19 008, nr. 21). Als gevolg hiervan kwam er een wettelijke regeling voor de instelling van de deelnemersraad.

Na evaluatie van de medezeggenschap in 1996 bleek dat de mogelijkheden tot invloedsuitoefening via de instelling van deelnemersraden als gering kon worden aangeduid. De Stichting van de Arbeid (StvdA) en de Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties (CSO) hebben vervolgens in 1998 samen een convenant opgesteld ter verbetering van de medezeggenschap van gepensioneerden bij de uitvoering van pensioenregelingen. Dit convenant is nog een keer geëvalueerd in 2001 en vervolgens in 2003 vernieuwd.

In 2005 vond een tussenevaluatie van dit vernieuwde convenant plaats. StvdA en CSO hadden van te voren aangegeven dat bij deze evaluatie bij minimaal 65% van de pensioenfondsen waarop het convenant betrekking heeft, medezeggenschap in de vorm van een (wettelijke) deelnemersraad dan wel directe bestuursvertegenwoordiging van de geleding van de gepensioneerden zou moeten zijn gerealiseerd. Deze 65%-norm is niet gehaald.

De convenantpartijen hebben vervolgens de wetgever verzocht het convenant wettelijk te verankeren. Aan dit verzoek is voldaan en de medezeggenschap via een deelnemersraad of via directe bestuursvertegenwoordiging door pensioengerechtigden is nu wettelijk verankerd in de Pensioenwet. Concreet gaat het er hierbij om dat ondernemingspensioenfondsen met een bepaald aandeel pensioengerechtigden (het relatieve aandeel van de pensioengerechtigden bedraagt ten minste 10% van het totale aantal deelnemers en pensioengerechtigden, met een minimum van 25 pensioengerechtigden, dan wel ten minste 1000 pensioengerechtigden) de

keus aan deze pensioengerechtigden moeten voorleggen voor een deelnemersraad of directe bestuursvertegenwoordiging. Voor bedrijfstakpensioenfondsen is overeengekomen dat zij een deelnemersraad dienen te hebben. Bedrijfstakpensioenfondsen zijn verder vrij om te bepalen of zij pensioengerechtigden in het bestuur willen.

3. Principes voor goed pensioenfondsbestuur

De discussie over 'goed bestuur' bij pensioenfondsen is van latere datum dan de discussie over de medezeggenschap, namelijk van 2003 en werd mede ingegeven door de discussies in het kader van corporate governance (code Tabaksblat). De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid riep in november 2003 het pensioenveld op zich te bezinnen op de vraag of hun bestuursstructuur voldoet aan de eisen van de tijd.

Bij goed pensioenfondsbestuur gaat het om het afleggen van verantwoording en de mogelijkheid om in te grijpen op het moment dat het niet goed gaat. Men zou kunnen zeggen dat er sprake is van een overgang van vertrouwen ("trust me") naar verantwoording ("show me").

Op verzoek van SZW heeft de StvdA een set van principes ontwikkeld voor de pensioenfondsbesturen en verzekeraars. Per 1 januari 2007 zijn de 'Principes voor goed pensioenfondsbestuur' wettelijk verankerd in de Pensioenwet (artikel 33 van de Pensioenwet en artikel 42 van de Wet verplichte Beroepspensioenregeling). De verplichtingen zijn verder opgenomen in artikel 11 van het Besluit uitvoering Pensioenwet en de Wet verplichte Beroepspensioenregeling. Kern van de principes zijn goed bestuur, verantwoording en intern toezicht. Op grond van de principes dienen pensioenfondsen bijvoorbeeld een verantwoordingsorgaan te hebben en intern toezicht te regelen in de vorm van een visitatiecommissie, een intern toezichtorgaan, een one tier board of een auditcommissie.